

AZ IDEGEN VÁROS.

Regény.

Joó ÁRON a gyéresi állomáson ott állott az alkonyatban s a hegyeket nézte, ahogy elnyúlnak a kékes árnyékban. Most azt szerette volna, hogy tavasz legyen, vagy legalább nyár. De ősz volt. Annak is az utolja s inkább már télelő. Megfordult mégegyszer s elnézett a hegyek felé — jó kis hegyek, derék hegyek, szerette őket — középütt, mint egy valóságos irdatlan nagy kapu, világított a hasadék.

Hetek óta szakadatlanul búcsúzott Joó Áron s most olyan hirtelen esett rá az egyedüllét, hogy a szívét hasogatta. Nem volt szentimentális lélek s ezt vallotta is büszkén és olykor hangosan. De ahogy így egyedül állt a gyéresi állomáson, szemben a tordai hegyekkel és szél reszketett végig az aranyosi mezőn, a levegő terhes volt az eljövendő hó szagától és fent csendes méltósággal vajudtak a fellegek, itt szemben a hegyekkel, elakadt a Joó Áron fölénye s ahogy állott ott, szinte hangosan megmondta : én ezeket a hegyeket talán utoljára látom . . . igen . . . úgy lehet utoljára . . . lenyelte, ami a torkán volt. Sírás volt. Nagy gyermeki bőgés. Megfordult, keményen, nehezen . . . a hegyek nem engedték . . . harminc év mulva . . . s köznapi, egyszerű dolgok lődörögtek az agyában szanaszét . . . harminc év mulva . . . kik ülnek Kolozsváron a Pipában ebédkor . . . az ajtó felől a második asztalnál . . . kik ülnek . . . Tokodi bácsi nem fog élni . . . az lehetetlen . . . épen kilencvennégy éves lenne harminc év mulva . . . Vasárnap a cukrászda előtt kik fognak végigsétálni . . . a Gosztonyi- fiúk . . . Paál Anikó . . . az Antalfy-lányok . . . — elindult. Hogy bemegy a váróterembe. A kilincsen tétován megállott a keze . . . s az anyja . . . az anyja harminc év mulva . . . nem... már nem . . . nem fog . . . s visszafordult. Gyors, rövid léptekkel sétálni kezdett a Perronon.

Még egy jó óra, míg elindul a tordai vicinális. Sétált le-fel. Ki a raktárakig és vissza.

Ez az utolsó pár hét, igazán úgy eltelt, mintha nem is lett volna. Ma itt vacsorázott, holnap ott. Gedeon Gáborék is elbúcsúztatták, Antalfyék is, Paáléknál meg egész kis házibál volt. Az öreg Paál Józsi bácsi harsogva helyeselt az utazáshoz.

— Jól van, öcsém, hát eredj. Hadd menjen a fiú. Elvégre örökké Kolozsváron nem lebzselhet. A Biztosítónál valami nagy jövője úgy sincsen. Megmondom, fiam, buta vagy te ahhoz. Papnak való vagy, meg tanárnak. De itt? Hol? Menjen valami kis faluba, aztán temettesse

el magát örökre? Bolond vagy te, Ákos — az öccsét torkolta le, Paál Ákost. — Hát azt hiszed, én már egészen megvedtettem? Fenéket. Hajj ide: van, aki menjen, van, aki maradjon. Áron menjen. Itt úgy se használ semmit. Hogy miért? Mert bolondos. Nana, nem úgy értem, na. Hanem tudod, ha az apjára ütne, hát azt mondanám: üljön itt. Menjen teológiára. Feküdjön be valahová Csíkba, vagy Gyergyóba, húzza a fülére a havasokat, tartsa a lelket az emberekben. De Áron nem arra való. Muzsikus ember, levegő kell neki, több levegő, szabadság, lehetőség, mifene, menjen. Talán lesz belőle valami. Ha nem, nem. Jó tanárember mindig lehet. De nem itt.

Paál Ákos bíró volt azelőtt, kevészavú, koppanó hangú ember, valami száraz humorral, ő hozta be Áront a Biztosítóhoz, legyintett.

— Vérmes ember vagy, Józsi. Egyszer megcsap a guta.

— Csap ám téged. Messzebb is kell nézni, nemcsak a mai napot.

— Épen, hogy messzebb nézek.

— Az a. S mit látsz?

— Mit? Hogy a fiatalság elmegy. Elszökődösik. Nincs benne kitartás.

— Ne haragíts, Ákos, Istenemre, ne haragíts. Hát mért maradjon itt? Használ itt valamit? Megkeseredik itt, érted-e, megsavanyodik, bezápol. Ha tényleg van benne valamelyes tehetség, ha tényleg csinálna valamit, itt belerothad. Most menjen el katonának? Ott üljön, ki tudja meddig? Aztán kezdjen nézni az élete után?

— Nem igen hálnak abba bele.

— Mibe?

— A katonaságba.

— De ember — s az asztalt verte már Paál Józsi bácsi — hát nem kár az időért, ha úgyse akar itt maradni?

Áron nem hallgatta őket. Tudta ő ezeket a dolgokat. Elmondták már neki külön-külön is mind a ketten. Egyébként sem volt már megállás. Ő megy. Mindent elsőprő, nagy hatalmas erőket érzett magában s a szíve tele volt melódiával. Azt ő mind kiírja! Ő hiszen nem is lehet azt mind kiírni, kevés ahhoz egy emberélet.

Anikó teát hordott be s aprósüteményt. Éjfélre járt.

— Áron, a nagymama búcsúzni akar.

Áron felriadt és odalépett a nagymamához.

— Háááát... kezét csókolom, néni.

Lujza néni megsimogatta az arcát.

— Most már nem látunk többet, Áron?

Többet... milyen furcsa szó... Mért mondja a nagymama, hogy többet?

— Nem, Lujza néni... Szombaton délután kimegyek Tordára az anyámékhoz búcsúzni, aztán utazom.

A nagymama most már a fejére tette a kezét.

— Isten áldjon meg, fiacskám, Isten áldjon meg. Sok, sok szeren-

csét kívánok és boldogságot ... és ... hogy minél hamarább visszajöhess.

Áron kezét csókolta. A nagymama kiment. Az előszobából nyílt egy csöpp kis szoba, az volt a nagymama birodalma. Anikó vele ment s az ajtóból, mintha intett volna Áronnak. Úgy látta. Mintha odamosolygott volna, valahogy olyanformán, hogy akar valamit. Nem értette Áron, de jól esett.

Hirtelen nőtt, pagyszemű lány volt Paál Anikó s pajtáskodtak. Eddig. Csak úgy pajtáskodtak. Szinte csak most érezte először Joó Áron, ezen az estén, hogy ejnye de szép ez a lány, de kedves, de jó! Még vacsora előtt, hogy kicsit magukra maradtak az udvari ablaknál, ahol a nagymama karosszéke áll, egyszerre elakadt bennük a szó. A fiú csak nézett nyíltan, nagy becsülettel: hogy hát igen, nekem most nincs mondanivalóm. De a lányféle másfajta. Odababrált a csipkefüggönyhöz egy csepp sóhajjal.

— Háát ... maga most elmegy, ... Áron.

— Én el — s a fiú keze is rátévedt az öreg csipkefüggönyre.

— Aztán ...

Várt a fiú, hallgatott, sodorgatták a vén csipkét, tépdesték.

— Aztán ?

— Hát semmi ...

— De akart valamit mondani ...

— Nem akartam én.

— Hát akkor mért mondta: aztán ...

— Csak.

Sodorgatták a csipkét. Sokat kibír egy ilyen öreg portéka, talán a néni meg Józsi bácsi is így sodorgatták egyszer, de akkor más világ volt. Hej, sok nagy lakzi kezdődött ilyen sodorgatással.

Nem történt semmi. Még csak össze se ért a kezük. A csipkén karcsú virágok szökkentek a magasba, fürtös angyalfejek között s a lány ujjai egy pufók angyal-lábacsán mozogtak felfelé. A fiú a fejét simogatta, a tömzsi orrát s onnan az állára siklott. Nem találkoztak.

Közben bejött a nagymama.

— Na gyerekek, mindjárt vacsorázunk. Öreg csipke az, fiam. Tudod-e, hány éves? Kerek hatvan esztendő ez a csipke, fiam, úgy nézd meg. De még színházban is szerepelt ez a csipke. Az Othellóban. Az E. Kovács Gyula, meg a Beér Margit jutalomjátéka volt. Akkor kérték ezt kölcsön, de a régi színházban még a Farkas-utcában ott szerepelt. Az utolsó felvonásban a mennyezetes ágyra aggatták ezt, hogy még szebb legyen. Hanem aztán be is tettek az ujságba, a Magyar Polgár címűbe a Kápap Miklós ujságjába. Korbuly Bogdán tette be ... az volt akkor az intendáns ... el van téve az ujság. Hozd csak el, Anikó, tudod te hol van. A fehérneműs szekrényben felül a második polcon a holmi alatt ... jobbra ...

Elszaladt Anikó az ujságért s azzal vége. Ennyi történt. Hogy a

kezük szinte összeért az öreg függönyön. Csak egy csepp hiányzott, de épen egy pirinkó... Ha a lány kicsit feljebb csúszik az angyalka combján... a fiú meg lejjebb a gödrös kis állán... talán találkoztak volna, valahol a szíve táján. De hát nem.

A vacsora vidám volt. A Gosztonyi-fiúk ugratták Anikót valami román tiszttel, Mircea nevével.

Áronnak rosszul esett. Hiszen tudta eddig is a kapitányt, de most mégis rosszul esett. Nem nézett a lányra. Az meg kereste a két nagy barna szemével. Áron elnézett, le a tányérjára, meg a nénire, a nagymamára, az Antalfy-lányokra, szerte a falon a képekre, a lány meg vadászott rá állhatatosan s a végén, hogy elfogta a fiú tekintetét, ő kapta el a magáét. Most a fiú kereste, kergette, most már akarta, de nem sikerült.

Antalfy Dénes ráemelte a poharát.

— Egészségedre, öcsém, Isten éltesen. Aztán odafent Pesten, majd ha nagyon beleveszködsz a nőkbe, hát jusson eszedbe, hogy idehaza is akad bekötnivaló leányfej épen elég.

Félig komolyan, félig tréfásan mondta a háromlányos özvegyember, Antalfy Dénes. A lányok mintegy vezényszóra, úgy pirultak egyszerre mind.

Antalfy Dénes hátraereszkedett a széken.

— Hát — csillogott a szeme — ott aztán akad nő, öcsém, minden ujjadra száz. Nem sokat tanulsz te ottan, hajjaj!... De még a kottapapírgyárosok se gazdagodnak meg azon a muzsikán, amit te fogsz elkövetni.

Áron mosolygott. A két Gosztonyi-fiú — vele egyivásuak — szinte tátott szájjal hallgatták Antalfy Dénest. Vajjon mit mond még?

— Nem beszélek — mosolygott az öreg — pedig adhatnék egy-két tanácsot, ha magunk közt volnánk — s a nőkre intett.

A nagymama odafenyegedett.

— Ne rontsa Áronkát, hallja, ne rontsa el!

Áronnak jól esett, hogy így a közepén van a társaságnak s hogy vacsora után Antalfy Dénes karonfogta — mint egy nagyot «közénkvalót» — s vitte magával át a férfiak szobájába — kiváltképen jól érezte magát. Ahogy bent ült a férfiak között — a két Gosztonyi-fiú, Gerő Marci, meg a Fülöp gyerek is beszállingóztak rendre, s körülállták, ülték Antalfy Dénest, szinte ki is ment a fejéből Anikó.

Antalfy Dénes neki beszélt, Joó Áronnak, aki Pestre megy, a «fővárosba», a szabadság, a nagy lehetőségek, az álmok városába.

— Haj — s belelegyintett Antalfy Dénes a jócskán szállongó füstbe — Budapest... Pest... Öcsém, ha én mégegyszer végigmehetnék a körúton... este... mikor kigyúlnak a lámpák... ha mégegyszer megállhatnék a Lánchídon... körbe a paloták... az ívlámpák úgy fogják körbe, mint valami igazgyöngysor... a Margitszigetre, ha kimehetnék, Istenem, ha mégegyszer elnézhetném a bécsi hajót, ahogy végigszeli a vizet! Jaj, be elszakadtunk, be elszakadtunk!

A Gerő fiú közbeokvetetlenkedett:

— Mikor volt Dénes bátyám Pesten?

— Mikor? Hát megvan annak édes öccsém huszonöt esztendeje, harminc is, az . . . a jogon voltam akkor. Aztán voltam egyszer a háború alatt, egy hétig. De az nem volt az igazi Pest. Nem! — s a vállára csapott Áronnak. — Irigyellek, fiú! Irigyellek! Aztán, ha felmész, hallod-e, hát van ott Budán, a Naphegy-utca tetején egy kis korcsma, a Kerstli bácsi korcsmája, hát oda eregyj el, fiam, víg cimborákkal, derék fiúkkal, eredj el oda, aztán . . . igyál meg egy ital bort, vágd a falhoz a poharat, különben eh, ne vágd, csak idd meg csendesen s gondoldj rám, érted-e, gondoldj rám . . .

Fázott Joó Áron. Összehúzta magát s topogott le-fel, le fel . . .

Többet aztán nem jött össze a lánnyal. Játszottak társasjátékot, beszélgettek s jól telt az idő. Éjfél után két óra lehetett, mikor felcihelődtek. Míg a kabátokat, kalapokat, botokat halászgatták elő a zsúfolt előszobában. Anikó egy percre melléje került.

— Fogja! — S valami csomagot csúsztatott oda zizegő selyempapírban. — Fogja, már nem volt időm készre csinálni, ha már szombaton megy, de oda akarom adni, majd egyszer befejezem, igen — s ellibbent az oldaláról.

Nem bonthatta ki a csomagot. Az Antalffy-lányokat kísérte haza s ahogy ballagtak hátul a kicsi Lórival, látta, hogy a lánynak milyen finom, hamvas bőre van, milyen ruganyosan jár, milyen meleg és muzsikás a hangja, s csodálkozott, hogy mért épen Anikó? Mért épen Anikóval? Ezzel is korcsolyázott egypárszor a sétatéri tavon, a fenyves körül, meg Anikóval is, meg Bogdán Ilussal is, a kisebbik Karácsony lánnyal is, aki most férjhez ment. Azzal egyszer karonfogva ereszkedtek alá a Fellegvárról egy este. Egész délután hancúroztak, epret kerestek, virágot szedtek, uzsonnáztak és akkor hirtelen karonkapta a sötétben. A lány kacagva hagyta s ő is kacagott és összesímulva szaladtak le a kapuig. Ilusnak meg egyszer a füle mögé csókolt a Kálvária-dombon. S most Anikó. Szép szeme van, olyan csodálkozó nagy szeme van, hogy az ember elszomorodik, ha nagyon belenéz. Ez a kis Antalffy-lány, ez egészen másfajta. A kapuban hosszan búcsúzkodtak, lelkére kötötték, hogy írjon s a kislány keze, mintha sokáig ott maradt volna a kezében. De, mintha Pannié is. Meg mintha Zsuzskáé is! Eh, tudja az Isten.

Antalffy bácsi megölelgette, megropogtatta a csontját s a szeme közé nézett.

— Hát Isten vezéreljen, fiam. Szervusz. Aztán eleresztette — tudod . . . amit mondtam.

A Gosztonyi-fiúk nevettek s Áron komolyan vállalta.

— Meglesz, Dénes bátyám.

A fiúk hazáig kísérték s nagy ölelkezésekkel búcsúzkodtak. Hogy elmentek s befordult a kapun, kivette a csomagot a zsebéből, zsebkendő volt benne. Kis azsurozott fehér selyemzsebkendő. Amint beért

a szobájába, megnézegette. A sarkában két kis füzér közé ceruzával volt beírva : Anikó. Hát ez nincsen még készen? Erre mondta persze, hogy majd egyszer befejezi ! Befejezi, vajjon?

A csöngettyűk ciripeltek a feje felett Joó Áronnak s besötétedett. Messze kint a mezőn pontok villantak fel itt-ott, furcsa kis fénypontok. Kékbe, vörösbe játszottak, bujócskáztak. Az Aranyos vize folydogált arra. S messzebbre a hegyek.

Maklári Bénéiekhez csak úgy futtában szaladt be egy szóra. Épen, hogy átvette a leveleket s megköszönte szépen. Ez jó érzés, biztonságos érzés mégis. Hiszen fel volt már pakkolva egy egész halom ajánlással ide-amoda, miniszteriális, meg városi urakhoz, mindenüvé, de Béni bácsi keze mégis csak biztosabb.

— Ide menj először ni — mondta Béni bácsi s felülre rakott egy levelet. — Domány Gézához. Úgy lehet, aztán a többire nem is lesz szükséged. Együtt csatangoltunk mi, hej, de szép időket . . .

A néni is felfigyelt.

Az öreg a levegőbe vágott az öklével.

— Hát az finom legény volt, hallod s az lesz az ma is. Á, mit tudod te. Hanem — s megcsillant a szeme huncutul Maklári Béni bácsinak — öcsém, ha úgy egyedül maradtok, tudod, hát csak mondd neki, hogy Szegedi Halász Csárda . . . érted-e? Semmi egyebet. Csak kacints egyet, aztán mondd, hogy Szegedi Halász Csárda. Majd tudja ő a többit — s kacagott az öreg, szélesen, jókedvvel — nahát azt a fűzfánfütyülőjét, az volt a parádé, hoha ! kutya egy parádé volt az . . . hát ne felejtse el, Áron : Szegedi Halász Csárda. A milleniumkor volt, kint a ligetben, majd elmondja az öreg.

A néni megcsóválgatta azt a szép fehér fejét.

— Jó madarak lehetnek maguk ott abba a milleniumba mind a ketten.

Valamit jelzett a harang. Élesen, tisztán belevágott a cirpelésbe vagy hármat.

Vonat jött. A bukaresti ment át Kolozsvár felé. Állott pár percet, néhány pohár víz, sör, pogácsa fogyott. Aztán lámpák lóbálóztak, gátá . . . kész — a mozdony felbőgött s elzakatolt.

Aztán a tordai elindult a vágányok között, hogy bejárjon a másodikra.

Most hát Pestre megy. Színről-színre meg fogja látni a Dunát, a Lánchidat, az Országházat, a Bazilikát, igen, ezek mind benne voltak az elemi iskolás könyvekben. Városliget a Vajda Hunyad várával, a m. kir. Operaház, a Nemzeti Múzeum, az előtérben Arany János szobrával . . . szeretett hazánk székesfővárosa Budapest, melynek lakossága meghaladja a kilencszázezretet. Fekszik a Duna mindkét partján, a jobboldali rész hegyes, míg ellenben a balparti rész sík alföld . . .

A Joók nem igen jutottak túl a Királyhágón. Ha el mentek is, neki-neki rugaszkodtak, visszajöttek hamar. Egy nagybátyja eljutott

egyszer Pestre. Bölcsészetet hallgatott s egy jókora füzetkét hozott haza onnan, telistele diákhistóriákkal. Jóízűekkel. Csuda dolgok voltak benne. Aztán papnak került Joó Ferenc Kibédre, ott is halt meg. Negyvenhat esztendeig nevettek Joóék azon a füzetben. A többi Joók itthon-ülők voltak. Elvégeztek itt-ott, Udvarhelyen, Vásárhelyen, Szentgyörgyön, Kolozsváron a teológián, hiszen olyik elkerült egy-két esztendőre Wittenbergába, Utrechtbe, meg Dorpatba is, haza is hozott egy ládika kutyabőrös könyvet, meg egy-két furcsa idegen dallamot, amit aztán dudolgatott öreg korában is. Az ő apja is hozott egy nótát, öreg, német diáknótát — sokszor dúdolta maga elé: Einst lebte ich so harmlos, in Freiheit und Glück...

Vasárnap délutánonként, uzsonna után pedig, kimentek az állomásra, kiballagtak csendesken, vonatot nézni. A gyorsvonalat. Az jött zakatolva, prüszkölve, fujva, vágatott elé a Tamási-dombok felől, elzúgott az állomás előtt s perc mulva eltűnt a Koppantó megett. Csak a füstje szállott még sokáig, hullámozott, ritkult, gyérült s végül felitta a levegőt az is.

Egyszer egy asszonyt látott fészülködni odabent. Ragyogó nap-színű haja volt, hosszú, puha haja... fészülte, simogatta, csillogtatta ott bent a robogó kalickában s akkor megkérdezte Joó Áron az apját. Hova visz ez a vonat? Vajjon ez nem áll meg soha? Mindig csak megy?

Az öreg elnézett a vonat füstje után s mosolygott.

— Nem visz messzire, fiacskám — mondta. — Nem visz messzire. Lehet, hogy csak a szomszéd faluig, odáig biztosan elvisz.

— Hát itt miért nem áll meg?

— Itt? — S elmosolyodott. — Itt senki se akar felülni reá, hadd szaladjon.

Most hát Pestre megy Joó Áron. Talán utóléri még azt a szöke asszonyt... utóléri talán... Pesten... Ott minden lehet... Minden!...

... Beült. A kis masina elindult. Zihálva, nyögve vánszorgott át a váltók között s húzta, vonszolta maga után az öt-hat selejtes kocsit. Az utolsóban Joó Áront a vágyaival, az álmaival s minden felkavart emlékével együtt.

II.

Kicsit már elcsendesedtek. A bőrdívánon feküdt Áron s a mennyezetre bámult. Szinte már meg is fáradt a sok beszédben. Ágnes nővére még leszállott egyszer, elcsavarta egy kicsit a kályhán a gáz csapját s visszafeküdt. Az égő gáz csendesesen sustorgott az otromba vaskályhában s hasadt ajtaján által hosszú fényeket táncoltatott végig a szobán.

Az anyja átszólt halkán.

— Alszol, Áron?

— Nem. Nem alszom.

Kicsit hallgatott az öregasszony. Odakint aludt a konyhában s közbül az ajtót nyitva hagyták.

— Jól fekszel? — S nem ezt akarhatta kérdezni.

— Igen — felelte s megfordult. Kicsit beletámaszkodott a tenyérébe s elkapta a szemével a tüzet. A vékony, hosszú csík kitáncolt a lyukon, illegett, billegett, hol kinyúlt egészen a másik sarokig, ahol a piros ripsz-garnitúra állott, hol meg visszabujt szépen, hogy megint kiugorjon, ha a kéményen befütyült a szél.

— Ágnes — szólt át az anyja — Ágnes, elcsavartad a gázt?

Az öregasszony nem tudott megbarátkozni a földgázzal. Nem szeretete s félt tőle. Mindig robbanástól tartott.

A pondusos óra nyekergett egyet s aztán csengve-bongva ütött vagy tizenhatot. Ez is mindig így szokott, ütött összevissza, néha félóránként, néha óránként s volt úgy, hogy napokig meg se mukkant. De járt. Egy órával elébb, vagy hátrább, mikor hogy. Az óra elhallgatott s most már igazán csend lett. Hanem valami még lógott a levegőben s mintha érezte volna is Áron, várt. Az anyja köhécselt kint s sóhajtott is.

— Áron — szólt át — alszol?

— Nem alszom.

— Csak azt akarom mondani, fiam... azt kérdelem..., hogy aztán biztos-e a dolog... azzal az állással?

Most kérdezte meg. Most az éjtszaka biztonságában, az ajtón keresztül. Az este, hogy mesélt a fiú Antalfy Dénesről, Paálékról, Makláriékról, nem mert ilyen apertén előhozakodni. De most megmondta.

Hanem Joó Áron igen biztonságban érezte magát. Nevetett is kicsit hetykén, hogy hát óóó a Mamuka az ő örökös aggodásával!...

— Ne féljen semmit, anyám — mondta s hogy arrafelé fordult, recsegett alatta a dívány. — Ne féljen semmit. Ki vagyok bélelve ajánlással, hogy még a golyó sem fogna.

— Szép, szép. De hát mégis valami biztosat kellene tudni.

— Biztosat? Maklárty Béni bácsi nem elég biztos édesanyámnak?

— Hát jó — s érzett a hangján, hogy Maklárty Béni bácsi ajánlólevele nagy megnyugvás mégis. — Csak azért mindent megírnál... tudod-e!... Mindent... Ha beteg vagy, azt is. Ha éhez, azt is, ne mástól tudjam meg, ha bajod van, hallod-e!... úgy vigyázz...

S csend lett a konyhában. Sirt a kicsi öregasszony odakint. A fiú tudta s egyet fordult. Szeretett volna kimenni, megölelni, kezét csókolni, de restelte.

— Ne sírjon, mamuka — szólt ki Ágnes. — Min búsul előre?

Az este nem hozakodott elő ezzel Mamuka. Tett-vett, sürgött-forgott, jókedvű volt és beszédes. Még ugratta is.

— Hát aztán a szívedet kinél hagyod, he? Antalfy Lórinál? Panni? Zsuzska?... Karácsonyiéknál valahol? Tán Paál Anikó...? Hejnye, de mintha piros lenne az úrfi. Tán beletrafáltam vaktába, mi? Na csak nem kell elsietni a dolgot — s ezt már komolyan mondta — ráérsz te még... Jaj erről jut eszembe, hogy Borsaiékhoz is el kell vinni Áront búcsúzni, Ágnes.

— Hát épen átszaladhatunk.

Ágnes elkérte ezt a szombat délutánt a Mayer ügyvédtől, ahol dolgozott s most bosszús volt, hogy helyette vasárnap délelőtt kell bemennie. Bosszús volt s ha az anyja percre kifordult az ajtón, panaszkodott rá suttogva.

— Olyan ideges, te Áron, hogy az borzasztó! . . . Mit tűrök tőle, én Istenem, mit eltűrök! . . . De sokszor már nem bírom. Igaz, nem csoda. Beteg, de mért nem kíméli magát egy kicsit? Muszáj neki azt a padlót felsúrolni? De olyan, mint egy gyerek. Nem szól, ha valami baja van. Ezzel őrjít meg. Aztán a multkor is hazajövök s ájultan találok. Azt mondta az orvos, ez a Gál, pihenjen. Hát hol pihenjen, hogy pihenjen? . . . Én belátom. De legalább azt ne csinálná, amit nem muszáj!

Áron rábólogatott s szégyelte magát. Mióta az apja meghalt, Ágnes tartja a családot. S ő most szökik. Viszi a vágyait, az ambícióit beváltani Pestre. Ezek meg itt maradnak ebben a szobában, a piros ripsz-garnitúrával s a vasággal, a bolond órával. S az anyja átszól esténként . . . lecsavartad a gázt? . . . S egyszer aztán nem fog átszólni többet — s elhidegedett a szíve Áronnak — édes jó Istenem . . . mielőtt az ő kenyéréből egy karéjt is szelne, az ő kanapéján egyet is pihenne . . . mennyit dolgozott Űristen! . . .

S hogy Ágnes elszaladt a pékhez, amint az ajtó becsapódott mögötte, reá járt a panasz.

— Rettenetes már, hogy mi lesz ezzel az Ágnessel? Már olyan ideges, hogy az örület . . . hogy én mit nyelek nap-nap után, arról embernek fogalma nincsen. Sz' nem csoda! Igy örli fel a fiatalságát! Még nyáron elmehet ide a tóra fürödni . . . de aztán semmi. Megmondta az orvos, ez a Gál, megmondta: pihenjen. Utazzon el. De hát Istenem! . . .

Joó Áron állott kettőjük közt s mind a kettőnek érezte az igazát.

Egyébként vígan voltak. Valami házi likórt főztek a tiszteletére, most kóstolgatták — eddig elé se vették — s néha összemosolyogtak.

— Holnap — azt mondta egyszer a Mamuka — holnap lesz a meglepetés . . . Az ebédhez.

— Nahát — csattant fel Ágnes — ne mondja meg! Ne mondja meg még ma.

Vacsora közben kopogtak.

— Jaj — mondta a Mamuka s tréfás ijedtséggel nyitotta kerekre a két tiszta kék szemét — tán finánc!

Borsaiéktól jött át a lány, hogy okvetlen tessenek átjönni a fiatalúrral holnap uzsonnára.

Vidor volt a Mamuka vacsora után, de hogy odament a fiú kezét csókolni hozzá, mégis, mégis elfátyolosodott a szeme. Ó, Istenem, Istenem! — S a hajához babrált a fiúnak.

Elakadtak.

A Mamuka tétován nyúlt az albumhoz az asztalra; nagy, bőrkötéses, barnahátú, kapcsos album volt az, cifra cirádákkal, fényképpel

tele — azt kezdte forgatni s odahajoltak mind a ketten. Régi rokonok, elmúlt ismerősök bukkantak elé feszesen és kipucoválva hatszegletre. Csizmás, szakállas férfiak, zsinórosak, puffosujjú, krinolinós hölgyek, öregek és gyermekek, úgy ismerte őket Áron, azt is tudta, mikor melyik következik. Nézték, forgatták az albumot . . . — Be szétszóródtunk, én Istenem! — sóhajtott a Mamuka. — Be szétszóródtunk! Zakariások, Dajbukátok, Novákok, Bogdánok . . .

— Ejnye — pattant fel fűgén az öregasszony — várj csak, nézd csak — kinyitotta a szekrényt, a fehérnemű közül elővette azt a kis fehér dobozt. — Hát most aztán írd fel ennek a számát.

Bazilika-sorsjegy. Ezt is tudta Áron. Valamikor, mikor a Bazilikát építették Pesten, akkor bocsátották ki ezeket a sorsjegyeket. Valahol hozzájutottak egyhez. Hát azt hajkurászta a Mamuka már hosszú évek óta, hogy vajjon nem húzták-e ki az ő számukat? Nem ért a jegy már semmit, egy huncut krajcárt sem. De a Magyarországra menőknek mindig felírta a számot Mamuka, hogy nézzenek utána, hátha sok pénz vár a gazdájára, valahol abba' a Pestbe'. De nem intézte el soha senki. Áronnak feldiktálta a számot : 097452.

— De el ne felejtse, Áron, nézz utána, ki tudja, mekkora pénz lesz ! Tízezer forintot is lehetett vele nyerni.

— Dehogy felejtsem — mondta s felírta a noteszébe, külön lapra, leghátul : 097452.

Késő éjszakáig fent ültek s a Mamuka egy szóval sem kérdezett többet a jövődjéről, mint amennyit ő maga elmondott. Csak most, hogy az éjszaka minden rémlátását felszabadította, most vette elő a fiút, hogy mi is lesz tulajdonképen. De Maklár Béni bácsi levelében megnyugodott. Odakint rendre elállott a szél, a hideg elengedte a felhőket, s reggelre jelentette Mamuka, mint régen a nagy örömeiket :

— Itt a hó! . . . Leesett a hó! . . .

Az ágyába adta a kávé s vaját kent a kenyérére. Agnes összeszedte magát s duzzogva ment az irodába :

— . . . hogy sosincs nyugta az embernek . . .

Mamuka takarított, de olyan jókedvvel, igazán s úgy tudott örülni a hónap, mint egy gyerek. Még énekelt is, dudorászott.

Áron felkelt, csak úgy magára kapott valamit s kiment a konyhára.

— Mit segítek, Mamuka?

— Ne segíts semmit, mit segítenél? Beretválkozz, ha már felkeltél.

Tényleg, nem is látszott semmi segítenivaló. Úgy dolgozott Mamuka, hogy sose látszott dolognak, csak úgy tett-vett, mutatott, aztán kész volt.

— Meleg víz, ne . . . kapard le magad szépen. Vagy tán nem is hoztál szerszámot? — s egész megijedt — hoztál? Vedd a kis tükröt . . . oda az ablakhoz.

Megborotválkozott szépen, még vissza is húzta simára. Az öregasszony néha, ahogy hajolt valamiért, a mellére tette a kezét, úgy lélek-

zett kínlódva s el-elakadt. Hanem jókedve volt. Elnézte, ahogy ott ül a nagy kamasz az ablaknál s fintorgatja az arcát a kés alá . . . Ó, Istenem, hát már a kicsi fiának ilyen hersegő szakállá van! . . . 'Szen csak tegnap vette el tőle még az ollót is. Hanem régen is volt az a tegnap s mind azok a régi tegnapok!

Egész délelőtt elmulattak ketten.

— Bizony Isten — azt mondta a Mamuka — de bizony Isten, más a ház, ha férfi van benne. Megérezni még a szagán is. Bemártasz?

Bemártott, hogyne. A pecsenyezsírba. Nincsen jobb annál. Meg az aljáról, mit össze lehet kaparni . . . meg egy kis zöldséget a levesből, főtt krumplit, ezt, azt. Meg Ágneset sajnálták szegényt. Ó, hogy annak soha sincs egy jó napja se! Az a hóhér Mayer is, az Isten pofozza meg, hét bört lenyúzna róla.

— Délre eléje megyek, Mamuka, jó?

Felcsillogott a szeme a Mamukának.

— Az jó lesz. Déltájon elébe sétálsz. Az nagyon jó lesz. Én addig szépen megteríték, felteszem a meglepetést is.

— Miféle meglepetést?

— Jaj, nem azért meglepetés az, hogy kivalljam . . .

Ágnes nagyon megörült, hogy szembetalálta. Épen a sarkon értek össze. Leszegett fejjel, mérges tünődésekkel jött Ágnes a járda szélén s amint meglátta, csak elmosolyodott nagy jóérzéssel.

Nagy komolysággal ültek az asztalhoz. A két asszony egymásra nézegetett sunyin s csak mikor már nagyon fojtott volt a hangulat s az öregasszony ajakán huncut mosoly futkározott, akkor követte a szemüket Áron . . . az ezüstnyakú üvegre . . . Pezsgő! Nahát!

Töltött. Azok ketten meg nézték, el-elkapott kis nevetéssel. Olyan világosbarnásan jött az ital az üvegből, mint a kapuciner, de nem nagyon értette Áron a pezsgőt, kevés része volt benne, nem is figyelte, csak töltötte szépen s nevetett. Na most már kitört a nevetés. Nagyszerű! Hiszen nem pezsgő az! Almabor! De nagyon finom. Borsaiék csinálták az őszön, ők adták, még a pezsgősüveget is Borsai kerítette elő valahonnan. Dupla meglepetés: pezsgő is, meg nem is.

Megemelték a poharat és elkomolyodtak.

— Isten éltesen — felemelte a Mamuka a poharat az almaborral.

Ágnes is odaértette a magáét s koccintottak hárman.

Elszopogatták az ebédhez az üveg almabort.

— Nahát — azt mondta Ágnes — én nem tudom az idejét, mióta nem evett a Mamuka ennyit. Te nem is képezed, milyen keveset eszik, én nem tudom, miből él, van úgy, hogy egy kávé van egész nap.

— Hát ha többen vagyunk, akkor eszem.

— Az igaz, tényleg, ha Borsaiék néha átjönnek este, mintha kicserélték volna.

— Az attól van, hogy többen ülünk az asztalnál. Mihelyt többen vagyunk, mindjárt megjön az étvágyam.

Elnehezedett a melle Áronnak megint. Most ezek itt ketten maradnak. Mindig csak ketten az egymás szomorúságával.

Ebéd után ledőlt az öregasszony.

— Egy percre csak, épen hogy kicsit megcsalom a szememet. De el ne mosogass, Ágnes . . . majd megcsinálom én.

Ledőlt a diványra s becsukta a szemét.

— Gyere — súgta Ágnes — gyere ki.

— Hagyd — mondta a Mamuka — ne menjetek ki. Beszélgessetek itt.

Valahogy mégis rábeszéltek. Csak aludjon, majd ők elmosnak.

Ágnes elmosogatott. Áron törölgetett.

Egy-kettő kész voltak, de a Mamuka is jött már kifelé. Már átfutotta a tegnapi ujságot is.

Borsaiéknál jól telt az idő. Az ember kedves volt és vidám. Borsai Piroskát megzongoráztatták s egy négykezeset is végigcsináltak. A leány elfogult volt és a szeméből tisztelet áradt a fiú felé, aki íme elmegey messzi idegenbe küzdeni. Butácska volt és roppant lelkes. Áronnak tetszett. Érezte, hogy tiszteli s őt olyan kevesen tisztelték még idáig.

— Hát — s letről nézett rá zavarában — hát most már biztos, hogy elmegey?

— Egészen biztos.

— Pestre . . . — úgy sóhajtott, olyan lágyan engedte ki magából ezt a megdöbbenő szót, mint valami melódiát — Pestre . . .

— Oda.

— Majd . . . még — s akadozott — majd még magáról is megírják, hogy izé . . . hogy egyszerű, de becsületes szülők gyermeke . . . gyermekkorában gondos neveltetésben részesült . . . ki vasszorgalommal küzdötte le az izé . . . az izét . . .

Borsainé szólította. Valami címet adott, hogy keresse fel az illetőt. Az majd tud jó lakást szerezni. Kitünő úri család, elszegényedtek, mindig van náluk egy-két diák szállásban. Áron felírta.

Amint Borsaiéktól jöttek — közbül ment kétoldalról karonfogva őket s aprókat lépett velük — akkor látta csak, hogy a Mamuka gallérban van, kis barna körgallér, szorongatja a jobbjaival elől, hogy a szél fel ne fujja.

Ez a gallér, ez a gallér! Olasz gallér ez . . . katonagallér, neki is ilyen volt. Kettőt hozott haza Péter, a bátyja egyszer, hogy szabadságon volt — hadnagy volt akkor — két ilyen olasz katonagallért. Egyet ő viselt, egyet meg a Mamuka. Ilyeneket küldöttek haza akkor a katonafiúk, ilyen csukaszürkéket, meg zöldeket. Majd minden szegény gyereknek ilyen volt akkor . . . kabát, nadrág, lábszárvédő, minden . . . ő is ilyenben járt, ilyen gallérban. Aztán egyszerre nem volt szabad viselni; elszedegette a hatóság. Hát megfestették. . . Ez hát a Mamuka télikabátja . . . Neki már van azóta télikabátja . . . a Mamuka meg ebben jár, ebben a barnára vedlett körgallérban . . . Ó, szegény Mamuka, szegény Mamuka . . .

Roppant lassan, roppant kínosan telt az idő most az indulásig. Oda-odakaptak egymáshoz, gyors, apró pillantásokat váltottak s hogy telt az idő, úgy bujtak összébb, összébb . . . a sarokban a piros ripsz garnitúrán . . . összébb, összébb s egyre szótalanabban . . . már csak kis szavak estek elvéve . . . hány óra . . . fél . . . írjál rendesen . . . ha valami bajod van, eredj orvoshoz . . . ne hanyagold el . . . és írd meg . . . rossz társaságba ne keveredj, vigyázz magadra . . . háromnegyed . . . nyolcra áll ki az autóbusz . . . elég, ha háromnegyedkor kimegyünk . . . hallani, mikor túlköl . . . a levelekre vigyázz . . . csak légy szerény, illedelmes . . . tudom, tudom . . . nem kell olyan büszkének lenni, nem volt az jó soha . . . hát . . . hát . . . Isten áldjon meg . . . áldjon meg . . . Ugyan, anyám, majd feljön még maga énhozzám Pestre, majd meglátja, de akkor, tudom, nem sűrölgat többet . . . nem, nem én, fiam, én már nem sűrölgatok sokat . . . ó, Mamuka, ne legyen már olyan . . . tudom én azt . . . — a sarkon felbödült az autóbusz, dermedten egymásra néztek ott a sarokban.

— Hát akkor — mondta a Mamuka — menjünk . . .

Nyakába kerítette a barna gallért, összekapaszkodtak hárman s mentek. Ott állt már az autóbusz a kávéház előtt, nagy, vörös autóbusz. Ágnes elfogta a kalauzt, hogy a hetes számot adja, az nem ráz, mert elől van.

Közben Mamuka valamit elővett a kebeléből, valami kis papirost s odacsusztatta Áronnak.

— Fogd . . . fogd csak !

Áron azt hitte elsőre : pénz. Tán pénzt kuporgatott a Mamuka s most odaadja. Maga elé tartotta a kezét. Nem veszi el ! A szemébe nézett, a két tiszta kék szemébe a Mamukának. Nem, nem pénz mégse ! S elvette.

— Tedd el — súgta a Mamuka lázasan — tedd csak el, majd aztán megnézed.

Zsebre gyűrte.

Ágnes kiveszekedte a hetest s hozta nagy diadallal. Aztán állottak ott a hulladozó hóban hárman.

— Szállj be. Áron, szállj be.

Nem, nem szállt még be. Álltak még. Ott a kávéház előtt álldögáltak, akkor a Mamuka egyszerre megölelte, megcsókolta erősen — na, eredj — Ágnessel is összecsókolódtak . . . akkor még egyszer átölelte az anyját s megcsókolta a puha, jószagú arcát . . . meg még egyszer Ágnest is s felugrott.

De még soká álltak. A nagy utca túlsó feléről is futottak még páran. A soffőr egyre túlkölt. A kávéházban egy nagy bundás, kis táskás úr állott, láthatólag utas és fizető után kiabált. Áron leugrott s még egyszer összecsókolóztak. Sírósan nevettek. Felmászott megint s a fagyos ablakon át nézegetett, mosolygott, integetett kifelé nekik . . . kettőjüknek, akik itt maradnak. Hát ilyenek ők — gondolta. — Hát ilyenek?

A szeme . . . A szája . . . A haja . . . ilyen . . . Ágnesnek? Finom apró ráncok ülnek a szeme alatt? . . . A Mamuka mosolyos . . . tisztaszemű . . . fehérarcú . . . Hát ilyen? . . . A Mamuka kitérte a két karját . . . A barna katonagallér visszacsapódott . . . mint két komoly, öreg angyalszárny . . . s felrántotta az ajtót . . . még egyszer . . . Kívülről visszakézzel bevágta a soffór, nagyot túlkölt s egyet zökkentek . . . Úgy állott ott a Mamuka a szállongó pihék között, szomorú fények táncoltak az arcán, úgy állott ott . . . kitért karjában az el nem ölelt öleléssel . . .

A fiú levágódott az ülésre s Kolozsvárig meg se moccan. A zsebében kotorászott s nem vette ki a holmit. Mi lehet? . . . Anikó is így csente ide azt a kendőt . . . futtában . . . az utolsó percben . . . Mi lehet?

Az első lámpa alatt megállott Kolozsváron s kibontogatta. Levél volt. Kusza, hegyes betűkkel írt levél. Búcsúzott a Mamuka. Amit szóval el nem mondott, az volt benne. Imádságot küldött vele, szép forró és áhitatos imádságot. Egy fürt haját is tett mellé a fehér fejről és egy csipet földet. Nem is földet . . . valami port . . . Zörgött a boríték csücskében egy külön kis selyempapirosban . . . «Ezt hordd magaddal, édes Fijam, mindig, mert én aszt gondolom, hogy megóv téged a veszedelemtől. Ha valami rosszat tennél, vedd elő azt a haját, úgy nézz rá, mintha az én szemembe néznél és én megsugom neked, mit kell tenned. Ezt a kis földet megosztom veled, a megboldogult apád sírjáról való, tedd el szépen, ő is buzgón őrködik feletted és akárhova vet is a sors, ne feledd el, hogy itt vagy te itthon, ebbe az idegenbe vagy te itthon s másutt mindenütt idegenbe vagy, ha akármilyen jól is megy a sorsod. Én már nem foglak látni, mert öreg és fáradt vagyok, de a sírban sem lesz pihenésem, ha nem úgy hűnyhatom le a szemeimet, hogy te jól vagy és boldogulsz az életben. Isten áldjon meg, édes Fijam és segícsen hozzá, hogy boldogulj. Amen. Csókol örökké érted reszkető Édesanyád.

U. i. Megboldogult apád megjelent éjjel álomban és ő is búcsúzott tőled.»

Most kiesett Áronból a zokogás . . . — Szentimentálizmus — mondta magának — buta szentimentálizmus — és bőgött ott a Hunyadi-tér sarkán a lámpának dölve, nagy keserves könnyekkel és ő maga tudta legjobban, hogy a Mamuka igenis nem szentimentális . . . és ezek az íráshibák : velled két ellem . . . fiam jével, amivel annyit csúfolták már szegényt . . . ezek az íráshibák . . . — és egyenként vette elő . . . fáradt két tével, segícsen . . . és egyenként zokogta magába mindegyiket : ó, Mamuka, Mamuka drága . . . páran megállottak már és nézték . . . Egy asszony — Szénásitól jött a kocsmából — pálinkát vitt a surca alatt és azt mondta : részeg . . .

(Folyt. köv).

Török Sándor.